

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันนี้ นักการศึกษาได้พยายามศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องของ คุณลักษณะของบัณฑิตไทย การจัดการเรียนการสอน การบริการทางวิชาการ ตลอดจน การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาและระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นประโยชน์ว่าการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวมากขึ้นเท่าใด ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยค้ำคสรที่เกี่ยวของกับการบัณฑิตศึกษาสาขาสังคม-ศาสตร์ ในทัศนะของนิสิตนักศึกษามหาบัณฑิต" ครังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งบทบาทของผู้สอน การบริการทางวิชาการของสถาบันการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาและระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง และจะได้นำมากล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยเท่านั้น โดยจะเสนอแนวคิดและการวิจัยออกเป็น ๕ ตอน คือ (๑) ความหมาย มโนทัศน์ และลักษณะของบัณฑิตศึกษา (๒) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ (๓) แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน (๔) แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการ และ (๕) แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาและระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง

ตอนที่ ๑ ความหมาย มโนทัศน์ และลักษณะของบัณฑิตศึกษา

การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี วิจิตร ศรีสอาน (๒๕๒๓ : ๓๓) กล่าวว่าถ้าพิจารณาในแง่รูปคำแล้ว คำว่า "บัณฑิตศึกษา" มาจากคำว่า "Graduate Study" ซึ่งแปลว่า "การศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากคนเรียนเป็นบัณฑิตแล้ว" หมายความว่า เป็นการศึกษาก่อนที่จักขึ้นสำหรับผู้ที่เป็บัณฑิตหรือเป็นการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีนั่นเอง ได้แก่ การศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง หรือที่บางแห่ง

เรียกว่าประกาศนียบัตรบัณฑิต ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก

ในการสัมมนาของสมาคมสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไค้เสนอศัพท์เรียกการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาว่าเป็น "การศึกษาระดับที่สี่" (Quarternary Education) หมายถึง การศึกษาในขั้นสูงขึ้นไปจากปริญญาตรี เพื่อปริญญาที่สูงขึ้น (ไม่นับประกาศนียบัตรทั้งหลายหลังปริญญาตรี) เป็นการศึกษาของเฉพาะผู้ที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับสูง

อนึ่ง ในเรื่องลักษณะโดยทั่วไปของบัณฑิตศึกษา วิจิตร ศรีสอาน นักวิชาการทางค่านการศึกษาที่มีชื่อเสียงของไทยได้แสดงทัศนะว่า ลักษณะของบัณฑิตศึกษาโดยทั่วไปเป็นดังนี้ (วิจิตร ศรีสอาน ๒๕๒๒ : ๒๒-๒๖)

๑. ลักษณะของบัณฑิตศึกษานั้นส่วนหนึ่งจะมุ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) คือมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะเสริมสร้างความรู้ลึกซึ้งในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งให้เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ

๒. มีลักษณะที่เรียกว่า Research Oriented คือเน้นในเรื่องของการวิจัยค้นคว้า ถือว่าการวิจัยเป็นกิจกรรมสำคัญ

๓. ลักษณะทั่วไปประการที่สามคือ เรื่อง Professionalization ซึ่งส่วนใหญ่จะมีในระดับประกาศนียบัตร ๑ ปี โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้คนทำงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ

๔. ลักษณะสุดท้ายคือ เรื่อง Scholarship เพื่อเน้นให้บัณฑิตเป็นนักวิชาการที่มีความสามารถทางวิชาการสูงพอที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขาของตนได้ ซึ่งลักษณะนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากในการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

ในรายงานของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดบัณฑิตศึกษาทุกประเทศในเครืออาสาฮิล (ASAHL) เห็นร่วมกันว่าการบัณฑิตศึกษาควรจะมีจุดมุ่งไปสู่จุดต่าง ๆ ดังนี้ (อ้างอิงจาก กานคา ณ ถลาง อุบล เวียงสุวรรณ และนิธมาท โอฬารวรวิชิ ๒๕๒๒ : ๓๘)

๑. ประเด็นแรกเนื่องจากแต่ละประเทศกำลังเร่งพัฒนาตนเองในทุกด้าน ฉะนั้นจึงต้องการกำลังบุคคลในระดับสูงเพื่อไปพัฒนาประเทศในทุกด้านและทุกหน่วยงานไม่ว่าเป็นของรัฐหรือของเอกชน การจัดบัณฑิตศึกษาจึงควรมุ่งไปสู่จุดนี้ คือพยายามผลิต

คนในระดับสูงเพื่อเป็นกำลังแก่ชาติในคานต่าง ๆ

๒. ประเด็นที่สอง การบัณฑิตศึกษาคควรเป็นแหล่งของการวิจัย ซึ่งจะนำไปพัฒนาประเทศได้ในทุกสาขาวิชาที่ประเทศนั้นจะมีกำลังผลิตคน เพราะฉะนั้นการบัณฑิตศึกษากับการวิจัยจึงต้องไปด้วยกัน

๓. ประเด็นที่สาม การบัณฑิตศึกษาคควรเป็นเรื่องของการสืบเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ทางปัญญา ไม่ใช่เพื่อสนองความต้องการของสังคมในขณะนั้นเท่านั้น

ชัยพร วิชชาวุฑ (๒๕๒๒ : ๑๘๑) กล่าวว่า โน้ตค้นเกี่ยวกับการบัณฑิตศึกษา อาจจำแนกออกได้เป็น ๓ อย่างคือ

๑. การบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาเพิ่มเติมต่อจากระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีความรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และมีวิธีการศึกษาไม่แตกต่างจากระดับปริญญาตรี วิทยานิพนธ์ไม่จำเป็น

๒. การบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อสร้างและเพิ่มพูนทักษะการประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง เช่น ทักษะการเป็นนักบริหารงานบุคคล เป็นนักจิตวิทยาคลินิก เด็ก ฯลฯ การฝึกปฏิบัติมีความจำเป็นมากที่สุด วิทยานิพนธ์ไม่มีความจำเป็น ถ้าหากจะให้ทำวิทยานิพนธ์ก็เพื่อให้เรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อจะได้สามารถ "อ่าน" และติดตามผลงานวิจัยในวิชาชีพของตน

๓. การบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อผลิตนักวิจัยและนักวิชาการในแต่ละสาขาวิชา วิทยานิพนธ์เป็นหัวใจของการบัณฑิตศึกษา เพราะเป็นการทดสอบความสามารถในการวิจัยและการวิจารณ์

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (๒๕๒๓ : ๔๔-๔๕) ได้ให้ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับปรัชญา จุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติของการบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ว่า บัณฑิตศึกษากำเนิดขึ้นด้วยความกระหายใคร่รู้ใคร่เรียนของมนุษย์ในอันที่จะขยายพรมแดนแห่งความรู้ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไป ผลแห่งการเพิ่มพูนความรู้นี้จะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของมนุษย์ในสังคมให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ได้กล่าวต่อไปถึงจุดมุ่งหมายของการบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ว่าควรจะเป็นดังนี้

- ๑. ทิศทาง ส่งเสริม แสวงหา และบุกเบิกความรู้ใหม่ทางการศึกษา
- ๒. พัฒนาและประยุกต์ความรู้ใหม่เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาทางการศึกษา

และสังคม

- ๓. ผลิตรายการทางการศึกษาที่มีความรู้ รู้จักใช้ความรู้มีความก้าวหน้าทันสมัยและมีคุณธรรม

สมัยและมีคุณธรรม

- ๔. ประเมินปรับปรุงและพัฒนากระบวนการศึกษาของชาติให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น

- ๕. เป็นศูนย์กลางของวงวิชาการและวิชาชีพครู

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามและการประเมินผลการสัมมนาเรื่อง "แนวทางการจัดและปรับปรุงบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย" ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ ๑๒-๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๑ ซึ่งผู้เข้าสัมมนาประกอบด้วยคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ จากรายงานการประเมินผลสัมมนา (๒๕๒๒ : ๑๕๐) ระบุว่า สมาชิกที่เข้าสัมมนาในครั้งนี้มีความเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการจัดบัณฑิตศึกษาในปัจจุบันว่า การจัดบัณฑิตศึกษาในปัจจุบันยังมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้นักศึกษาเกิดความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาการเป็นสำคัญ และจากผลการประชุมกลุ่มเรื่องการบริหารหลักสูตร โครงสร้าง และการจัดหลักสูตรในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สรุปผลการอภิปรายได้ว่า ในค่านิยมมุ่งหมายของการบัณฑิตศึกษาสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ควรยึดลักษณะทั่วไปของการบัณฑิตศึกษาตามที่ วิจิตร ศรีธำณ ไทกล่าวไว้ว่า ควรมุ่งมุ่งหมายเพื่อความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา เพื่อการค้นคว้าวิจัย เพื่อยกระดับวิชาชีพ และเพื่อสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการ

สรุปได้ว่า การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคควรเป็นการศึกษาหลังขั้นปริญญาตรีที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา การค้นคว้าวิจัย และเพื่อยกระดับวิชาชีพกับสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในลักษณะการค้นคว้าวิจัยและการแสวงหาความรู้อย่างลึกซึ้งในเฉพาะก้านนั้นถือได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญของการศึกษาระดับนี้

ตอนที่ ๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

เกี่ยวกับปัจจัยทางค่านิยมหลักสูตรที่จะกล่าวถึงในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยจะไม่

กล่าวถึงความหมายของหลักสูตร รูปแบบของหลักสูตร หรือประเภทของหลักสูตรโดยตรง เพราะผู้วิจัยมิได้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาหรือวิเคราะห์หลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสาสังคมศาสตร์ แต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงลักษณะของมหาบัณฑิตศึกษาศาสาสังคมศาสตร์ที่ควรจะเป็น และมุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาริทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ ว่า จากหลักสูตรในสาขาวิชาที่เขาศึกษานั้นช่วยให้เขามีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง ฉะนั้นในตอนนี ผู้วิจัยจึงจะขอเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบัณฑิตโดยทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของมหาบัณฑิตโดยตรงนั้น มีผู้กล่าวถึงไว้มาก แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบัณฑิต ก็พอจะทำให้ทราบถึงลักษณะของมหาบัณฑิตที่ควรจะเป็นได้

✓ ลักษณะของบัณฑิตไทยนั้นไ้มีนักวิชาการหลายท่าน ตลอดจนการประชุมทางวิชาการ หรือการสัมมนาต่าง ๆ กล่าวไว้ เช่น สิปปนนท์ เกตุทัต (๒๕๒๔ : ๓) กล่าววามบัณฑิตคือ ผู้มีวิชาชีพระดับสูง พอที่จะประกอบสัมมาชีพและส่งเสริมความก้าวหน้า มีปัญญารอบรู้ใน วิทยาการพอที่จะรู้ถึงคุณค่า สมบัติ และวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ พร้อมทั้ง เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรมที่จะนำไปเป็นหลักให้รู้จักคิดวินิจจัย ใฝ่ใจหาความรู้ใหม่ ๆ และพร้อมที่จะเผชิญ และนำสังคมในอนาคต ซึ่งเท่าที่กล่าวมานี้ สิปปนนท์ กล่าวว่า เป็น คุณสมบัติอย่างน้อยที่สุดที่บัณฑิตจะพึงมีและเมื่อพูดถึงลักษณะของมหาบัณฑิตแล้ว นอกจาก คุณสมบัติที่พึงมีดังกล่าวแล้ว ยังควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ด้วยคือ ควรมีความรักและนิยมใน การแสวงหาปัญญาความรู้ มีความคงแก่เรียน ความเป็นปราชญ์ การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การมีจินตนาการ (Imagination)

✓ เสรี พงศ์พิศ (๒๕๒๔ : ๔๖-๔๗) ได้กล่าวในการประชุมทางวิชาการเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ ว่า คุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงปรารถนานั้นต้อง สรุปลงในแง่ของปรัชญา โดยเน้นเรื่องอุดมคติ หรือ "สิ่งที่ควรจะเป็น" คุณสมบัติของบัณฑิต ที่พึงปรารถนาก็ควร เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่แท้จริงที่มี "ปัญญา" เข้าใจแจ้งไม่เพียงแต่ แง่หนึ่งแง่เดียวของชีวิต แต่เข้าใจความหมายสูกยอกของความเป็นคน ศักดิ์ศรีของคน ของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีความเสมอภาคและยุติธรรม

จากการประชุมอภิปรายเรื่อง สภาพสังคมไทยในอนาคตกับคุณลักษณะของบัณฑิต
วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๕ ณ สถาบัน เอ ไอ ที (๒๕๒๕ : ๑๐) พอจะสรุปได้ดังนี้

- ๑. บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรรู้วิชาที่คนศึกษาถึงแก่นแท้ของวิชา รู้
ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง และมุ่งไปในทางที่จะปรับให้เข้ากับสภาพของสังคมได้
- ๒. เป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ต่อไปด้วยตนเองได้ และเป็น
ผู้ที่ปรารถนาที่จะแสวงหาความรู้ต่อไปจนตลอดชีวิต
- ๓. รู้ เข้าใจ และรับผิดชอบต่อปัญหาสังคม บัณฑิตจะต้องรู้ว่าเขาจะต้องมี
ส่วนที่จะเข้าไปแก้ไขช่วยเหลือสังคม
- ๔. เป็นผู้ที่พยายามลดความเห็นแก่ตัว มีคุณธรรม จริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
จะต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน
- ๕. มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีวิจารณ์งานที่จะพิจารณาและตัดสินได้ว่า
สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และมีความกล้าที่จะคัดค้านในสิ่งที่ตนเห็นว่าผิด
- ๖. บัณฑิตควรเป็นผู้รู้คุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเอง รู้จักตนเอง รู้เรื่องของ
ไทยอย่างดี ไม่ยอมเป็นทาสทางปัญญาของวัฒนธรรมตะวันตก
- ๗. เป็นผู้ที่พยายามละอบายมุขและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทั้งหลาย
- ๘. ในการจัดการเรียนการสอน ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา
ให้เกิดขึ้นด้วยการให้มีการอยู่ร่วมกันบ้าง การที่นิสิตได้มีโอกาสอยู่ร่วมกัน จะทำให้ลดความ
เห็นแก่ตัวลงได้มาก ส่วนในด้านงบประมาณนั้น หากลดจำนวนหน่วยกิตลงปีครายวิชาที่มี
เนื้อหาซ้ำซ้อนกัน คงจะทำให้มีทรัพยากรพอที่จะบริหารหลักสูตรได้ตรงตามวัตถุประสงค์มาก
ขึ้น และการศึกษาของบัณฑิตก็คงจะเป็นไปตามต้องการได้

จากการสัมมนาเรื่องบทบาทและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ซึ่งจัดขึ้นที่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สรุปจากความคิดเห็นของผู้อภิปราย (นายถนอม ชิวะถนอมกุล
นายวิกรม เมลาพันธ์ นายสุรศักดิ์ นานานุกูล ใน ปนัคคา โสมวงศ์ ๒๕๒๕ : ๑๔-๑๖,
๓๑-๓๒, ๓๕) ได้ว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่ผู้ใช้ของงานนั้นมีลักษณะดังนี้คือ

- ๑. มีความเป็นผู้นำ
- ๒. รู้จักวินิจฉัยปัญหาและรู้จักตัดสินใจที่ดี
- ๓. มีความคิดริเริ่ม และความคิดที่ค้ำแปลง

๔. มีความรับผิดชอบต่องาน
๕. มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและต่อสังคม
๖. คิดชอบทำชอบ
๗. คิดเป็นทำเป็น
๘. เป็นคนเรียนรู้เร็ว ใฝ่รู้รอบรู้
๙. เป็นบุคคลที่ปรับตนเองได้ในการทำงาน
๑๐. มีระเบียบวินัย
๑๑. มีมนุษยสัมพันธ์
๑๒. มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็น
๑๓. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

พระราชวรคุณไกรกล่าวถึง ลักษณะของบัณฑิตในคราวที่ปรากฏในงานวันครบรอบปีที่ ๑๐ ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ว่าลักษณะของบัณฑิตที่คตินั้นหมายถึง คนที่รู้จักช่วยแก้ปัญหาของสังคม พัฒนาสังคม พร้อมทั้งพัฒนาตนเองด้วย ซึ่งคนที่จะทำเช่นนี้ได้จะต้องมีองค์ประกอบ ๔ อย่าง คือ

๑. ต้องมีภาวะทึกาย หมายถึงมีกายที่เจริญแล้ว
๒. ต้องมีภาวะทึศีล หมายถึงมีศีลที่เจริญแล้วคือ มีความประพฤติที่งดงาม

ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

๓. ต้องมีภาวะทึจิต หมายถึงมีจิตที่เจริญแล้วคือ พัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี คือใจปลอดโปร่งแจ่มใส มีจิตที่มีคุณภาพก็คือมีคุณธรรม มีทิวโอศกตบปะ มีจิตที่มีสมรรถภาพดี เหมาะสมกับการใช้งาน มีสติสัมปชัญญะ

๔. ต้องมีภาวะทึปัญญา คือมีปัญญาที่พัฒนาแล้ว มองสิ่งทั้งหลายตามที่มีมันเป็น ไม่บิดเบือน ไม่มีอคติ คิดถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ไม่ถูกกิเลสตัณหาเข้าครอบงำ

จากผลการสัมมนาเรื่อง "แนวทางการจัดและปรับปรุงบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย"

ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (๒๕๒๒ : ๑๕๑) สรุปใจความบรรคาอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมสัมมนาให้ความเห็นว่า ผลผลิตหรือนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในปัจจุบันยังอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง หรือพอใช้ไคเท่านั้น ยังไม่สามารถผลิตบัณฑิตในระดับนี้ให้มีคุณภาพสูงถึงความปรารถนาของแต่ละสถาบันไค ส่วนคี่เคน ๒ ประการของบัณฑิต

เหล่านั้นคือ สามารถออกไปทำงานได้และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเท่านั้น ส่วน
ปมค้อยของบัณฑิตเหล่านั้นยังมีอยู่ที่ขาดความกระตือรือร้นที่จะเป็นผู้ใฝ่รู้ และยังไม่เข้าใจ
ปัญหาที่แท้จริงของสังคมไทยที่ควร

สรุปแล้วลักษณะของบัณฑิตไทยนั้น ควรจะต้องเป็นดังนี้

๑. มีความรู้ ความสามารถ มีความรักและนิยมในการแสวงหาปัญญาความรู้
มีความคงแก่เรียน
๒. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการและสามารถสร้างสรรค์สิ่ง
ต่าง ๆ ให้แก่สังคมได้
๓. มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีวิจารณ์ญาณที่จะพิจารณาและตัดสินได้ว่า
สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และมีความกล้าที่จะคัดค้านสิ่งที่ตนเห็นว่าผิด
๔. มีความรู้ ความเข้าใจ และรับผิดชอบต่อปัญหาของสังคม และจะต้องมี
ส่วนที่จะเข้าไปแก้ไขช่วยเหลือสังคม รวมทั้งสามารถเป็นผู้นำและผู้ตามสังคมได้เป็นอย่างดี
๕. มีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในวิชาชีพอย่างแท้จริง
๖. มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตน
๗. มีความประพฤติดี มีความคิดใคร่ครวญ
๘. มีปัญหาที่พัฒนาแล้ว มองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น ไม่มึนเมา ไม่มึนคืด

ตอนที่ ๓ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

ในการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายตามที่วางไว้ การนำหลักสูตรไปใช้นับได้
ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นขั้นตอนที่จะนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่
หลักสูตรได้กำหนดไว้มาสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลจริง ๆ ตามนั้น โดยทั่วไปแล้วการนำ
หลักสูตรไปใช้ ได้แก่การดำเนินกิจกรรม ๓ ประเภทต่อไปนี้ (สุมิตร คุณานุกร ๒๕๒๐ :
๑๔๐-๑๔๒)

๑. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
๒. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการนำหลักสูตร
ไปใช้
๓. การสอนของอาจารย์

โดยนัยนี้ก็จะเห็นได้ว่า การสอนของอาจารย์นั้นน่ามีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับ สัมฤทธิผล หรือความล้มเหลวของหลักสูตรที่เกี่ยว

ในตอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนี้ ผู้วิจัยจะได้เสนอเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้คือ (๑) ความหมายของการสอน (๒) การคัดเลือกเนื้อหา วิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ (๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (๔) บทบาท ของอาจารย์ในด้านการเรียนการสอน (๕) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

๑. ความหมายของการสอน

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสอนไว้มากมายหลายอย่าง เช่น เซียร์ส

(Searles ๑๙๖๔ : ๒๔) แอกเซลร็อกและคณะ (Axelrod et al ๑๙๖๔ : ๑๔๑- ๑๔๒) อ่างใน กิริท ศรีวิเชียร ๒๕๒๓ : ๑๔) มัวลี (Mouly ๑๙๙๓ : ๑๒-๑๓) ไวลส์ และโลเวล (Wiles and Lovell ๑๙๙๕ : ๑๐) กูด (Good ๑๙๙๓ : ๕๔๔)

เนลเลอร์ (Kneller ๑๙๙๑ : ๑๐๒) สุมิตร คุณานุกร (๒๕๑๔ : ๑๓๕)

ชัยพร วิชาวุธ (๒๕๑๔ : ๙) ซึ่งสรุปไว้ว่า การสอนนั้นเป็นการปะทะสัมพันธ์กันระหว่าง ผู้สอน ผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียนในอันที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามที่ใดกำหนดเอาไว้ในจุดมุ่งหมาย และ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นก็มิได้หมายความว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทาง ค่านศติบัญญัติเท่านั้น หากจะต้องรวมความถึงการเปลี่ยนแปลงในความคิด การเปลี่ยนแปลง ในสิ่งที่เรียกว่า ลักษณะนิสัยตลอดไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางจิตวิทยาภายใน เช่น ความมั่นคงทางอารมณ์ ทศนคติที่มีต่อตนเองและผู้อื่นด้วย และนอกจากนั้นการสอนควร จะเป็นกระบวนการในการร่วมมือกันแสวงหาความรู้ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาด้วย

๒. การคัดเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้

สุมิตร คุณานุกร (๒๕๒๐ : ๙๖) อธิบายว่า เนื้อหาวิชา (content) นั้นมิได้ หมายความว่า เนื้อหาสาระหรือความรู้เท่านั้น หากยังรวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ อีก ด้วย แคไทเลอร์ (Tyler ๑๙๖๔ : ๒๔๖) บอกว่าประสบการณ์การเรียนรู้ นั้นไม่ใช่ สิ่งเดียวกับเนื้อหาวิชาและก็ไม่ใช่อีกกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจะต้องกระทำด้วย แต่ประสบการณ์

การเรียนรู้นั้นหมายถึง การปะทะสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับสภาพต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมภายนอก และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ด้วยการกระทำของผู้เรียน สิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้คือสิ่งที่เขาได้กระทำหาใช้สิ่งที่ผู้สอนกระทำไม่

ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้น สุมิตร คุณานุกร (๒๕๒๐ : ๔๑-๔๔) เสนอให้ใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

๑. ความเชื่อถือได้และเป็นแกนสารของความรู้ในสาขาวิชา
๒. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
๓. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง
๔. ความสามารถที่จะสนองความมุ่งหมายได้หลาย ๆ ประการ
๕. ความสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
๖. ความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ส่วนไทเลอร์ (Tyler ๑๙๖๔ : ๒๔๓-๒๔๔) ได้เสนอเกณฑ์ในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้เอาไว้ดังนี้

๑. เกณฑ์ที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
๒. เกณฑ์ที่จะให้ผู้เรียนได้รับความพึงพอใจจากการแสดงพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
๓. เกณฑ์ที่คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของผู้เรียน
๔. เกณฑ์ที่คำนึงถึงประสบการณ์เฉพาะหลาย ๆ อย่างที่อาจนำมาใช้เพื่อให้บริการบูรณาการเข้าด้วยกัน
๕. เกณฑ์ที่คำนึงถึงผลผลิตหลาย ๆ อย่างอันเนื่องมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เพียงอย่างเดียว

แอกเซลรอกและคนอื่น ๆ (Axelrod et al ๑๙๖๔ : ๓๕ อ้างใน กิรติ ศรีวิเชียร ๒๕๒๓ : ๑๖๐) กล่าวว่าทำให้เนื้อหาที่ไม่สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในสังคมแก่นิสิตนักศึกษา อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่นิสิตนักศึกษาขึ้นได้

✓ วิทฮอลล์ (Withall ๑๙๙๕ : ๒๖๓) กล่าวไว้ว่า สิ่งที่น่ามาให้ผู้เรียนเรียนนั้นควรเป็น เรื่องที่สัมพันธ์เกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนและมีความหมายต่อตัวผู้เรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพันอยู่กับสิ่งนั้น

✓ สรุปได้ว่า ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้นควรจะมีแก่นสารของความรู้ ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมและความสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย โดยในการกำหนดเนื้อหานั้นควรจะต้องพิจารณาปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถาบันการศึกษาให้ชัดเจนก่อนเป็นเบื้องต้นและพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน แนวนโยบายของสาขาวิชาหรือคณะ หรือมหาวิทยาลัยประกอบกัน หลังจากนั้นจึงจะกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนต่อไป โดยทั่วไปหลักสูตรอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับบัณฑิตศึกษานั้นจะเน้นเรื่องเนื้อหาเป็นหลักสำคัญ เมื่อได้เนื้อหาและประสบการณ์ที่แน่นอนแล้ว การดำเนินงานต่อไปคือ การทำให้จุดมุ่งหมายและเนื้อหาเหล่านั้นมีผลในทางปฏิบัติ นั่นคือ การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ บุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงคือ อาจารย์ผู้สอน .

๓. การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะจะมีผลกระทบโดยตรงถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรด้วย เพราะเหตุที่ว่า การสอนของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้มีคุณสมบัติและทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรมุ่งหวังไว้ โบก (Bogue ๑๙๙๕ : ๒๖๓) ได้เสนอแนะเอาไว้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผล อาจารย์ต้องคำนึงถึงมโนทัศน์ (concepts) ๔ ประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

๑. การเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความมีเสรีภาพทางสติปัญญา (intellectual independence) ฉะนั้นอาจารย์จะต้องให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นหรือใช้สติปัญญาของเขาเองอย่างเต็มที่

๒. การเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการเฉพาะตัว (idiosyncratic process) เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งความสนใจและแบบแผนของการเรียนรู้

(Learning style) ฉะนั้นอาจารย์จึงต้องระลึกไว้เสมอว่าไม่มีวิธีการสอนใดที่จะใช้ได้ดีสำหรับผู้เรียนทุกคน

๓. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา (active process) ฉะนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปะทะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อยู่เสมอ

๔. การเรียนรู้วิธีการเรียนเป็นสิ่งสำคัญกว่าการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ ฉะนั้นผู้สอนจึงไม่ควรมุ่งสืบทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

กาเย (Gagne ๑๙๖๔ : ๘๓-๑๑๔) ได้กล่าวไว้ว่าในการสอนบทเรียนแต่ละครั้งนั้น อาจารย์ควรจะได้จัดเหตุการณ์ในการเรียนการสอน (instruction events) ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เราความสนใจของผู้เรียน
๒. แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน
๓. ทบทวนถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแล้ว
๔. เสนอสิ่งเราในการเรียนการสอน
๕. ให้แนวทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
๖. ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่แสดงว่าได้เกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้วออกมา
๗. แจ้งผลการแสดงพฤติกรรมกลับไปให้ผู้เรียนทราบเพื่อแก้ไข
๘. ประเมินผลพฤติกรรม
๙. ช่วยให้ผู้เรียนได้จดจำสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว และสามารถถ่ายโยงไปสู่ที่จะเรียนรู้ใหม่ได้

คิบเลอร์ และคนอื่น ๆ (Kibler et al ๑๙๖๔ : ๗๓-๗๔) ได้เสนอแนะหลักการในการจัดการเรียนการสอนเอาไว้ดังนี้

๑. การเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้ ก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นผู้เรียนควรจะได้มีความรู้เบื้องต้นว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นมากก่อนแล้ว และผู้เรียนควรจะได้รับ "อุ่นเครื่อง" (warm-up) เสียก่อนด้วยการที่ผู้สอนแจ้งให้รู้ว่ ความรู้เดิมอะไรบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่

๒. การจูงใจ ผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากเขามีความสนใจในสิ่งที่ถูกนำมาให้เขาเรียน การเลือกเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนและหรือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จะเพิ่มความสนใจใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียนได้ กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนทำควรจะมีลักษณะที่ทำให้เขารู้สึกมั่นใจว่าจะกระทำให้สำเร็จลงไปได้

๓. การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นพฤติกรรมปลายทางเป็นแบบอย่าง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีว่าประสบผลสำเร็จหรือน่าพอใจจะช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ควบคู่กับการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นตามไปด้วย

๔. การตอบสนองอย่างมีชีวิตชีวา การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนควรเป็นเรื่องของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้จากสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำเองหาใช่จากสิ่งที่ผู้สอนได้กระทำไม่

๕. การแนะนำ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่นั้น ผู้เรียนควรจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ จนกระทั่งเขาสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เองโดยลำพัง

๖. การฝึกปฏิบัติ ในการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนควรจะได้รับโอกาสที่จะฝึกปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เรียนรู้ใหม่บ่อย ๆ

๗. การแจงดผลกลับไปให้ทราบ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่แต่ละครั้งนั้น ผู้เรียนควรจะได้รับทราบผลของการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของเขาโดยทันที ถ้าหากเป็นการปฏิบัติงานที่ได้ผลดี การให้รางวัลจะเป็นตัวเสริมแรงทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก

๘. การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนนั้นเนื้อหาวิชาควรถูกนำมาจัดในลักษณะที่จะให้ผู้เรียนเรียนจากง่ายไปหายากหรือจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังที่ไกลตัว การเรียนรู้ให้สำเร็จก็จะไปดำเนินไปตามนั้น หากไม่แล้วผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่ายได้

๙. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในค่านิยมวิธีการเรียนรู้และอัตราในการเรียนรู้ ฉะนั้นประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียนจึงต้องจัดในลักษณะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ควยวิธีการที่

เชาดนั้ก และในอ้ถรที่เหมาะสมกั้ความสามารถ

๑๐. พฤกั้กรรมการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนทอ้งระลึกอยู่เสมอว่าท้กะะในการกระทุ้กความสนใจ การอธิบาย การให้ค้าแนะนำ การใช้ตัวเสริ้มแรง ตลอดจนการบริหารทอ้งเรียนล้วนแต่มีผลทำให้การเรียนการสอนมีประลัทธิผลแตกค้างกันออกไปท้ังลั้น

๔. บทบาทของอ้จารย์ในค้านการเรียนการสอน

วิทซอลล์ (๑๙๓๕ : ๒๒๑-๒๒๒) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทชั้นพื้นฐานของอ้จารย์ภายในทอ้งเรียนก็ค้ือ การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้แสวงหาและได้รู้จักแก้ปัญหาค้าความค้องการทางอารมณั้ของตนเอง และของผู้อื่นที่อยู่รอบตัว ส่วนบทบาทของอ้จารย์ในการจัดการเรียนการสอนภายในทอ้งเรียนโดยท้ัว ๆ ไปนั้น วิทซอลล์ได้เสนอแนะแนวทางสำหรับอ้จารย์ในฐานะที่อ้จารย์เป็นผู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้งายขึ้นค้งค้อไปนี้

- ๑. ส้ารวจค้วามือ้ค้ปรกอบอะไรบ้างที่จะเป็นตัวเสริ้มหรือตัวส้กค้กั้กั้การเรียนรู้ อ้จารย์จ้าเป็นค้องมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแก้ปัญหาค้าที่จะเกิดมีขึ้นในค้วมนุษย์
- ๒. ร่วมมือกับนักค้ึกษาและค้ึกหาทางช่วยให้นักค้ึกษาแต่ละคนรู้จักกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้รวมกัน
- ๓. ส้ร้างสถานการณั้หรือบรรยากาศโดยท้ัวไปภายในทอ้งเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระที่จะค้ึงเอาแรงจูงใจอารมณั้และส้ค้ปัญญาของค้มาใช้ในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่
- ๔. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาค้าง ๆ ที่เราอยากรู้อยากแก้ไขและเป็นปัญหาค้าที่มีความหมายค้อตัวเขาเอง

นอกจากนี้ เอ้คัวร์ท เอฟ เชฟฟิลด์ (Edward F. Sheffield ๑๙๓๕ : XI) ได้ค้ึกษาเกี่ยวกับลัทธิณะการสอนที่ประสมค้าความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน โดยการส่งแบบสอบถามไปยังบ้ณฑิที่จบจากมหาวิทยาลัยในประเทศแคนาดา และได้บ้ณฑิที่ระบุถึงชื่ออ้จารย์ที่เขาเหล่านั้นเห็นว่าการสอนค้ดีที่สุด พร้อมทั้งชื่อวิชาและมหาวิทยาลัยที่สอน เขาได้ทำการรวบรวมชื่ออ้จารย์ที่ได้คะแนนสูงมากจ้านวน ๒๓ คน และได้ค้ึกค้อไปยังอ้จารย์เหล่านั้นให้เขียนบทความเกี่ยวกับการสอนที่เขาได้ทำการสอนมาว่า ใช้วิธีการอย่างไรว่าง จากการรวบรวมบทความค้าง ๆ ๒๓ เรื่อง สามารถสรุปผลลัทธิณะการสอนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากบ้ณฑิที่ว่า มีประลัทธิภาพมากออกเป็นค้าน ๆ ค้งนี้

๑. บทบาทของผู้สอน ผู้เขียนบทความทั้งหมดมีความเห็นพ้องกันว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของผู้สอนคือ การกระตุ้นใหญ่เรียนเป็นผู้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน ดังเช่น แพ็คเกอร์ (Packer ๑๙๙๕ : ๓๐) โทกลกล่าววว่า ในฐานะที่เขาเป็นครูหรือผู้สอน การกระตุ้นใหญ่เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจจะต้องใช้วิธีการที่รุนแรง แต่เขาก็สนับสนุนและยินดีที่จะทำเช่นนั้น เซ็ทเทอร์ฟิลด์ (Setterfield ๑๙๙๕ : ๕๐) โทกลกล่าววว่า จุดมุ่งหมายของการสอนของเขาเพื่อจะให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างมีความเข้าใจ เราควมสนใจของผู้เรียนที่มีต่อความรู้ กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นในขอบเขตของความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และให้ความกตัสรูปพาทพิง ตลอดจนการรู้จักวิพาทพิงวการพเกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน

๒. วิธีการสอน จากผลการศึกษาในเรื่องนี้ผู้ให้ความคิดเห็นถึงการสอนของตนเอง เช่น ซัมเมอร์ (Summers ๑๙๙๕ : ๑๓๒) เซ็ทเทอร์ฟิลด์ (Setterfield ๑๙๙๕ : ๕๐) เฟาว์เลอร์ (Fowler ๑๙๙๕ : ๑๔๗) เมเยอร์ฮอฟ (Mayerhof ๑๙๙๕ : ๕๒) และ ค็อกชุต (Cockshutt ๑๙๙๕ : ๑๔๕) ว่าการสอนที่เขาได้ปฏิบัติกันได้เลียนแบบวิธีการมาจากอาจารย์เก่าที่เขาชอบมากที่สุด นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ผลสรุปรวมพบว่า ความคิดเห็นของผู้สอนเหล่านี้เห็นพ้องต้องกันวว่า บทบาทการสอนของผู้สอนไม่ใช่เป็นแบบทางเดียว (one way) การสอนเป็นศิลปะซึ่งไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามหลักและวิธีเสมอไป การสอนเป็นสิ่งที่ซับซ้อนละเอียดอ่อน ยืดหยุ่น และขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ ทักษะ และมนุษยสัมพันธ์ มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับระเบียบวิธี

๓. สิ่งที่อาจารย์มหาวิทยาลัยควรปฏิบัติ นอกจากความสามารถ ความสนใจ และความเชื่อใจในความสำคัญของวิชาที่สอน หรือหลักการต่าง ๆ แล้ว อาจารย์ควรจะมีวการกระตือรือร้น มีความรักในวิชาที่สอนและชอบที่จะสอนดังเช่น กราดี (Grady ๑๙๙๕ : ๑๔) โทกลกล่าววว่า ก่อนอื่นอาจารย์มหาวิทยาลัยควรจะแสดงให้เห็นถึงความรักในงาน ควรสนใจอย่างแท้จริงวว่าอะไรที่จะสอนและอะไรที่ควรจะให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานในวิชาที่สอน สไตเนอร์ (Steiner ๑๙๙๕ : ๑๒๓) โคทท์ถึงการปฏิบัติของเขาว่า วการกระตือรือร้นเป็นสิ่งที่เขาถือวว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีก่อน นอกจากนี้เขายังมีความรู้สึกวว่า เขารักที่จะทำงานกับผู้เรียน และการสอนเป็นสิ่งที่คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป ส่วนวาเลนตา (Valenta ๑๙๙๕ : ๕๔) มีความเห็นวว่า ผู้เรียนมีความอยากที่จะเรียนกับอาจารย์ที่มีความสนใจที่จะสอนอย่างแท้จริง เท่านั้น

๔. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา คณะอาจารย์ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการแบบบรรยายเป็นวิธีหลักในการสอนและส่วนใหญ่จะมีประมวลการสอน (course outline) เพื่อช่วยให้นักศึกษามองเห็นแง่มุมต่าง ๆ (perspective) ของรายวิชา และช่วยในการจับบันทึกที่น้อยลง มีไม่มากนักที่ใช้อุปกรณ์การสอนมาช่วยในการสอน นอกเหนือไปจากกระดานดำ แต่อาจารย์แต่ละท่านก็พยายามที่จะพัฒนารูปแบบและระเบียบวิธีการสอนให้เข้ากับรายวิชาที่สอน และระดับสติปัญญาของผู้เรียน ระเบียบวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ของอาจารย์มักจะมีข้อจำกัด อาจารย์ทั้ง ๓๔ ท่าน ที่เขียนบทความนี้ให้ความเห็นว่าในขณะที่อาจารย์กำลังอยู่ในห้องเรียน การติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อประสบการณ์การศึกษา ดังเช่น กาลาวาริส (Galavaris ๑๙๗๕ : ๒๐๘) ได้กล่าวว่า ถึงแม้ว่าอาจารย์จะใช้เทคนิคการสอน สร้างข้อสอบ ทดลองรูปแบบการสอน ทดลองรูปแบบฝึกหัด หรือผลิตเอกสารมากเท่าใดก็ตาม การติดต่อกับนิสิตนักศึกษา เหล่านี้ทำให้เขาแน่ใจว่าไม่มีสิ่งใดข้างต้นที่สามารถจะมาแทนการศึกษาที่แท้จริง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ภายในระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ เมเยอร์ฮอฟ (Mayerhof ๑๙๗๕ : ๕๒) และฟาวเลอร์ (Fowler ๑๙๗๕ : ๑๘๗) ให้ความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการสอนว่าควรจะใช้วิธีการที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์กันของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา เช่น การซักถาม หรือพูดออกมาอย่างอิสระ และพยายามใช้อุปกรณ์ในลักษณะที่ง่าย ชัดเจน นอกจากนี้วิธีการที่ควรจะใช้ก็คือ การอภิปราย

๕. การเตรียมการสอนของอาจารย์ อาจารย์ที่ได้รับเลือกให้เขียนบทความ นี้ให้ความสำคัญกับการเตรียมการสอนเป็นอย่างยิ่งซึ่งสิ่งนี้อาจจะเป็นสิ่งที่จำแนกอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพออกจากอาจารย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาจารย์ที่เตรียมการสอนเป็นอย่างดีเป็นอาจารย์ที่มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบที่เต็มที่ และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนอาจารย์และนิสิตนักศึกษา นับว่าอาจารย์เหล่านี้เป็นผู้ที่ทำงานหนักในการสอน ความเห็นของอาจารย์บางท่านที่นิสิตศึกษายกย่องว่าเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนดี เช่น กาลาวาลิส (Galavaris ๑๙๗๕ : ๒๐๘) กล่าวว่าเขาทำงานหนักมากในการสร้างอุปกรณ์สำหรับทำการสอน แพ็คเกอร์ (Packer ๑๙๗๕ : ๓๐) ให้ความเห็นว่าเขาไม่คิดที่จะเข้าไปสอนนักศึกษาเลย ถ้าเขาไม่ได้เตรียมอุปกรณ์และเนื้อหาสำหรับการสอนครั้งนั้น วอท์ (Waugh ๑๙๗๕ : ๑๒๕) กล่าวว่า การเตรียมการสอนที่ไม่พอเพียงของอาจารย์ทำให้เกิดความผิดพลาดบางอย่าง นอกจากนี้ยังได้รับการยืนยันจากนักศึกษาด้วยว่าไม่รับผิดชอบในการสอน นอกจากนี้ กิลสัน (Gilson ๑๙๗๕ : ๑๘๘) ให้ความเห็นว่า เขายังไม่เคยพบวิธีที่จะสอนหรือฝึกบ่ง ไม่ให้ผู้อื่นทราบว่าไม่ได้เตรียมความบรรยาย การเตรียมการสอน

เป็นสิ่งจำเป็นถึงแม้ว่าจะได้ทำการสอนมาหลายปีแล้วก็ตาม

ทั้งนี้อาจารย์ที่ดีและมีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญที่ไม่สามารถจะละเลยได้คือ การเตรียมตัวมาให้พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนพร้อมที่จะเผชิญ และแก้ปัญหาที่พบระหว่างทำการสอน เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน อันจะทำให้การเรียนการสอนครั้งต่อไปดำเนินไปอย่างราบรื่น

นอกจากความเห็นของคณาจารย์ที่ได้รับเลือกและเชิญให้เขียนบทความเกี่ยวกับการสอนของพวกเขาแล้ว ผู้วิจัยเรื่องนี้ยังได้ถามบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยในประเทศแคนาดาถึงลักษณะการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่ง เขาได้ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับอาจารย์ที่เขาคิดว่าดีที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๔ หมวดใหญ่ ๆ คือ (Sheffield ๑๙๙๕ : ๒๐๒-๒๑๒)

๑. คุณสมบัติหรือลักษณะประจำตัวอาจารย์
๒. ความแม่นยำในวิชา ความเป็นนักวิชาการ การอุทิศให้กับการสอน
๓. ทัศนคติและความสัมพันธ์กับผู้เรียน
๔. ระเบียบวิธีการสอน เนื้อหาและการรวบรวมและการใช้อุปกรณ์การสอน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำตอบว่า คุณสมบัติที่บัณฑิตกล่าวถึงมากที่สุด ๑๐ อันดับแรก ประกอบด้วย

๑. มีความสามารถและรอบรู้ในวิชาที่สอน
๒. เตรียมการสอนมาอย่างดีและเป็นขั้นตอน
๓. เนื้อหาวิชาสัมพันธ์กับชีวิตจริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้
๔. กระตุ้นและให้กำลังใจผู้เรียน ในการถามและแสดงความคิดเห็น
๕. มีความกระตือรือร้นในวิชาที่สอน
๖. เขาพบได้สะดวก และมีความเป็นกันเอง
๗. มีส่วนเกี่ยวข้องในความก้าวหน้าของผู้เรียน
๘. มีอารมณ์ขัน
๙. ใจดีและให้ความอบอุ่นใจแก่นิสิตนักศึกษา
๑๐. สามารถใช้เครื่องช่วยสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยเรื่องนี้พบว่า มีผล เช่นเดียวกับการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย และถ้าทำการศึกษาในที่อื่น ๆ นอกเหนือจากประเทศเหล่านี้ ผลที่ได้ น่าจะเป็นในทำนองเดียวกัน

✓ เกี่ยวกับการเรียนการสอน อีเบล (Kenneth E. Ebel ๑๙๗๒ : ๕๕) เสนอแนะว่า การใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก โดยที่อาจารย์จะต้องพยายามถามตลอดหรือถามซักไซ้ไล่เลียงให้ผู้เรียนตอบ จนผู้เรียนเข้าใจประเด็นที่เรียนได้อย่างแจ่มแจ้งในที่สุด

✓ อีเบล (๑๙๗๒ : ๕๘-๑๐๐) ยังได้เสนอแนะต่อไปว่า ในเรื่องของกรมอบหมายงานแก่นิสิตนักศึกษาว่า การมอบหมายงานใด ๆ ให้นิสิตนักศึกษาคำมาส่งนั้น อาจารย์จะต้องคำนึงถึงเรื่องความเหมาะสมของเวลาเป็นสำคัญด้วย การมอบหมายงานให้ทำมากเกินไปในเวลาจำกัดก็มักสร้างสภาวะความคับข้องใจให้แก่ นิสิตนักศึกษาได้

✓ แอคเซอรอกและคนอื่น ๆ (๑๙๖๕ : ๗๖) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้เอาไว้ว่า อาจารย์ควรจะเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดลักษณะและปริมาณของงานที่เขาจะต้องทำมาส่งด้วย ซึ่งมีเหตุผลอยู่ ๒ ประการที่สนับสนุนข้อเสนอนี้คือ หนึ่ง ด้านนิสิตนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวจะเป็นการสร้างความแรงจูงใจให้แก่ นิสิตนักศึกษาได้ดีกว่า และสอง เป็นการช่วยเตรียมตัวนิสิตนักศึกษาให้มีความพร้อมก่อนที่เขาจะก้าวออกไปสู่โลกภายนอกที่เขาจะต้องเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของเขาเอง

✓ * ไพทูนีย์ สีนดาร์ทน์ (๒๕๒๓ : ๑๑๒-๑๑๔) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาในเรื่องธรรมชาติของผู้สอนว่า ผู้สอนที่ดีนั้นควรมีธรรมชาติ ๓ ประการ ประกอบกันคือ

✓ ประการที่หนึ่งคือ ควรจะมีความรู้ คือมีความรู้ในเนื้อหาวิชาโดยจะต้อง รู้ถึง เหตุผลที่มาของความรู้ นั้น ๆ และมองเห็นความสำคัญนั้นต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกัน ผู้สอนควรจะมีรู้จักผู้เรียนอย่างดี คือรู้ถึงสภาพและลักษณะทั่วไปของผู้เรียน นอกจากนั้นควรมีความรู้ในเรื่องของการบริหารงานทั่วไปหรือการจัดการทั่วไปตามสมควร

ประการที่สองคือ ผู้สอนควรมีความรักและมีความศรัทธา คือมีความรักและศรัทธาในองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอน นั่นคือ ผู้สอนจะต้องมีความรักและศรัทธาในตัวผู้เรียน มีความหวังดีและเต็มใจที่จะเห็นความก้าวหน้าของตัวผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ก้าวหน้าไป

อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นผู้สอนจะต้องมีความรักในวิชาการที่ตนสอน อีกประการหนึ่งคือ ควรจะมีความรักและศรัทธาในอาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัยอย่างแท้จริง และเห็นคุณค่าของอาชีพนี้อย่างจริงจัง

ประการที่สามคือ ผู้สอนควรจะสามารถในการทำหรือปฏิบัติได้ หมายความว่าผู้สอนควรจะมีทักษะของการดำเนินการสอนอย่างเพียงพอ ทั้งนี้รวมไปถึงทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้เรียน เทคนิคการจูงใจ การให้คำปรึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ ไททूरย์ สนิลารัตน์ ยังได้กล่าวว่า นอกจากธรรมชาติดังกล่าวแล้ว ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาควรจะมีลักษณะพิเศษบางประการอีกคือ

๑. ควรจะเป็นคนที่รู้จักคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ ใฝ่อย่างลึกซึ้ง ทุกแง่ทุกมุม และเป็นแบบอย่างของผู้เรียนได้
๒. ควรจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์และใช้ความรู้ต่าง ๆ คือสามารถที่จะชี้ให้ผู้เรียนเห็นได้ว่า สิ่งที่ยืนที่สอนนั้นสามารถจะนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างไร
๓. ควรจะมีความสามารถในการโต้ตอบ ถกเถียง อภิปรายกับผู้เรียนได้อย่างดี และควรจะมีเทคนิควิธีการที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนโต้ตอบอย่างเต็มที่
๔. ควรจะมีเทคนิคในการกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาตนเอง

มังกร ทองสุก (๒๕๒๐ : ๓๔-๔๔) กล่าวว่า iva อาจารย์ในระดับอุดมศึกษานั้นควรจะมีบทบาทที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. ถ่ายทอดหรือประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เรียน
๒. เฝ้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนอีกต่อหนึ่ง
๓. ร่วมทำงานและศึกษาค้นคว้าไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน
๔. วางแผนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการ เรียนรู้ เพื่อชีวิตของผู้เรียน
๕. เป็นผู้นำในการศึกษาค้นคว้า
๖. รู้จักเลือกประสบการณ์ที่เหมาะสมแก่การศึกษาเล่าเรียน
๗. ทำการทดสอบและประเมินผลการ เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เฉลิม อยู่เวียงชัย (๒๕๑๔ : ๒๑-๒๔) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนไว้ว่าควรจะมีดังต่อไปนี้

๑. บทบาทที่จะต้องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าผู้สอนมิได้เป็นแหล่งความรู้เพียงแหล่งเดียว
๒. บทบาทที่จะเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางให้ผู้เรียนใ้รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วย

ตนเอง

๓. บทบาทที่จะใช้เสรีภาพทางวิชาการ เพื่อการชำระรักษามรดกตกทอดแห่งชาติ
อุดมการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงปลอดภัยของสังคม
๔. บทบาทที่จะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
๕. บทบาทที่จะนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการ
เรียนการสอน
๖. บทบาทที่จะทำการวัดผลการศึกษา
๗. บทบาทในการแสวงหาความรู้ให้ทันสมัยกับความก้าวหน้าทางวิชาการ

๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

✓ ปี ค.ศ. ๑๙๗๕ โรไมน์ (Romine ๑๙๗๕ : ๑๓๕-๑๔๓) ได้ศึกษาบรรยากาศเกี่ยวกับการสอนที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น โดยสำรวจความเห็นจากอาจารย์ ๒๖๔ คน นักศึกษา ๑,๒๓๗ คน ของมหาวิทยาลัยโคโลราโด ผลปรากฏว่า การสอนที่ดีมีประสิทธิภาพตามความเห็นของอาจารย์และนักศึกษามีดังนี้

๑. ค่านิยมคุณภาพของผู้สอน เป็นคนกระฉับกระเฉง กระตือรือร้น สนใจในวิชาที่สอน
๒. ค่านการจ้กเตรียมการสอน ชี้แจงให้ผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ในวิชาที่เรียน
แนะนำหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ เตรียมการสอนอย่างดี
๓. ค่านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
๔. ค่านการเสนอเนื้อหา อธิบายโดยใช้เทคนิคคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด
๕. ค่านการประเมินผล การนำข้อมูลย้อนกลับ การเสริมแรงทางการเรียน เช่น รับผิดชอบผลให้ผู้เรียนรู้
๖. ค่านการช่วยเหลือผู้เรียนเพิ่มเติม จัดเวลาเพื่อสอนผู้เรียนเป็นกลุ่มพิเศษ

✓ วอทรูบาและไรท์ (Wotruba and Wright ๑๙๗๕ : ๒๓๓-๒๖๓) อ้างในอุทุมพร ทองอุไทย ๒๕๒๓ : ๔๕-๔๖) ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินการสอนของอาจารย์ในสาขาบริหารธุรกิจ โดยใช้เวลาคราประมาณค่า ๕ ชั่วโมงให้นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารประเมินการสอนของอาจารย์ ได้ตัวประกอบที่บรรยายประสิทธิภาพผลของการสอนของอาจารย์ดังนี้

๑. เป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างกว้าง ๆ ถูกต้อง แม่นยำ ทันสมัย
๒. เราใจให้ลิสต์นักศึกษาใช้ความคิดเพื่อตัวของเขาเอง
๓. เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาที่สอน
๔. ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่นิสิตนักศึกษา
๕. อธิบายเนื้อหาวิชา ทฤษฎีที่เป็นนามธรรมได้อย่างชัดเจน
๖. สนับสนุนเพื่อให้นักศึกษาคิด โดยการยกตัวอย่าง เปรียบเทียบและให้ดูของจริง
๗. มีความยุติธรรมในการประเมินผล
๘. ให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตนักศึกษาไม่ว่าในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน
๙. มีชีวิตชีวาและสนุกสนานในการสอน

✓ ปี ค.ศ. ๑๘๖๗ คิลโก (Kilgo ๑๘๗๐ : ๒๕-๒๕๓) ได้ศึกษาลักษณะของอาจารย์ที่ดีจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบียได้ ๙ ประการ คือ

๑. มีวิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม
๒. ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด
๓. พิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
๔. สอนในสิ่งที่เป็นไปได้จริง ๆ ไม่ใช่อุดมคติ
๕. สนใจกระตือรือร้นในวิชาที่สอน
๖. สอนทักษะทั้ง ๔ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ไม่พร้อม ๆ กับเนื้อหาวิชา
๗. มีความพอใจในการสอน
๘. ควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนให้ความเป็นกันเองกับนิสิตนักศึกษา
๙. ท้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการสอนทุกครั้ง

✓ โปก (Pogue ๑๘๖๗ : ๑๓๓-๑๓๖) ได้ศึกษาอาจารย์ในอุดมคติของนักศึกษาวิทยาลัยพีแลนเคอร์ สมิธ จำนวน ๕๓๐ คน ผลจากการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาให้ความคิดเห็นว่าอาจารย์ควรมีลักษณะเรียงตามลำดับคือ

๑. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง
๒. มีการวัดผลการเรียนดี
๓. อธิบายเนื้อหาที่สอนได้อย่างเหมาะสมชัดเจน
๔. เรียบเรียงเนื้อหาที่สอนได้ดี

๕. กำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน
๖. มีความรู้กว้างขวางลึกซึ้งในเรื่องที่สอน
๗. รับฟังความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา
๘. ทำการวิจัยควบคู่ไปกับการสอน
๙. มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง
๑๐. มีลักษณะท่าทางการพูด

วิลเบิร์ต เอ็ม เลียนวาร์คที่สอง (Leonard II ๑๙๗๒ : ๑๐-๑๓) ได้ทำการศึกษาว่าอะไรเป็นลักษณะที่ทำให้เป็นอาจารย์ที่ดี โดยศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาสังคมวิทยา ของมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ สเตท (Illinois State University) ระบุกับปริญญาตรี จำนวน ๓๕๐ คน ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์ในอุดมคติของนิสิตนักศึกษามีลักษณะดังนี้คือ อนุญาตให้นักศึกษาเลือกวิธีเรียนของตนเอง ใช้นโยบายการสอนที่ยืดหยุ่นได้ บรรยายโดยใช้อุปกรณและเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วม ยินดีที่จะเป็นมิตรและเป็นกันเองกับนิสิตนักศึกษา อุทิศเวลาเพื่อนักศึกษา เป็นอาจารย์ที่สอนดีเกิน แต่ให้อันดับคะแนน (grade) ค่อนข้างต่ำกว่าของอาจารย์ท่านอื่น ๆ

เมื่อทำการ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาโดยแบ่งตามคะแนนเฉลี่ยสะสมออกเป็นกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ พบว่าความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงให้ความสำคัญเห็นว่า อาจารย์จะเป็นอาจารย์ที่ดีถ้าอุทิศเวลาให้กับนิสิตนักศึกษา ทำการสอนดีเกินและให้อันดับคะแนนค่อนข้างต่ำกว่าอาจารย์ท่านอื่น ๆ และเมื่อแบ่งนิสิตนักศึกษาตามแผนการการเรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาในอนาคต โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่จะเรียนแน่นอน ไม่แน่นอนและไม่เรียน พบว่าความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาต่ออาจารย์ของกลุ่มที่ตั้งใจเรียนต่อแน่นอนแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่เรียนต่ออย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มแรกมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ที่ดีจะต้องกระตุ้นให้นักศึกษาคิดหาความจริงและให้อันดับคะแนนค่อนข้างต่ำกว่าอาจารย์ท่านอื่น ๆ

คาเนียลและรีวิทซ์ (McDaniel and Revitz ๑๙๗๑ : ๒๑๗-๒๑๘) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนของอาจารย์ระดับวิทยาลัย โดยการให้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคนตักกี (Kentucky University) จำนวน ๕๑ คน เขียนบรรยายถึงลักษณะของอาจารย์ที่นักศึกษาเห็นว่ามีประสิทธิภาพในการสอนในสาขาวิชาของเขาแล้วรวบรวมและสรุปผลได้ว่า อาจารย์ที่นักศึกษา

คิดว่ามีประสิทธิภาพในการสอนมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เตรียมการ เสนอบทเรียนอย่างดี
๒. สามารถใช้อุปกรณ์การสอนอย่างเหมาะสม
๓. สร้างข้อสอบซึ่งครอบคลุมเนื้อหา
๔. แสวงหาความสนใจในตัวของนักเรียน
๕. มีความยุติธรรมในการให้อันดับคะแนน (grade)

ลักษณะของอาจารย์ที่นักศึกษา มีความคิดเห็นว่าไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน คือ

๑. ละเลยงานในหน้าที่
๒. ไม่สนใจความรู้สึกของนักเรียน
๓. ใช้กระบวนการวัดผลตามอำเภอใจ
๔. เน้นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้สติปัญญา

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (๒๕๒๓ : ๑๓๕-๑๓๕) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตบัณฑิตศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับนี้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นิสิตให้ความเห็นว่า อาจารย์ในอุดมคติ ทำอันดับแรกเรียงตามความสำคัญมากน้อย คือ

๑. มีความรู้ทันสมัย กว้างขวาง ถูกต้อง
๒. อธิบายความคึกคักนามธรรมและทฤษฎีได้แจ่มแจ้ง
๓. มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี
๔. นำเนื้อหาสำคัญมาสอน
๕. ประเมินการเรียนของนิสิตอย่างยุติธรรม

จินตนา มาพวง (๒๕๒๐ : ๕๕-๖๐) ได้ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตและอาจารย์จากคณะต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ จำนวน ๕๐๐ คน ผลการศึกษาพบว่า ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษามี ๕ ตัวประกอบคือ

๑. ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต คือการให้เกียรตินิสิตเป็นกันเองกับนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน ยินดีติดต่อกับนิสิตด้วยความจริงใจทำตัวก็สม่ำเสมอ พยายามส่งเสริมให้นิสิตเกิดความ

เชื่อมั่นในตนเอง ชมและวิจารณ์ผลงานของนิสิตอย่างยุติธรรม ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๒. วิธีสอน คืออธิบายเนื้อหาวิชาอย่างชัดเจนถูกต้องแบ่งเวลาให้เนื้อหาแต่ละเรื่องได้เหมาะสม และมีการนำผลจากการประเมินผลการสอนมาแก้ไข ปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป

๓. บุคลิกภาพของอาจารย์ คือมีการขวนขวายหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรูกว้างขวางและทันสมัย เชื่อมั่นในตนเอง สุขุมรอบคอบใช้เหตุผลที่สนับสนุน

๔. ทักษะของอาจารย์ที่สอน คือสอนวิชาที่ทำให้อาจารย์มีชื่อเสียงมาก มีผลงานทางวิชาการที่เชื่อถือได้

๕. การประเมินผล คือมีการตรวจและแจ้งผลการสอบอย่างรวดเร็วและยุติธรรม รู้เทคนิคการออกข้อสอบอย่างดี กระจ่างชัดในการสอน และแบ่งเวลาให้เนื้อหาแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังให้ความสำคัญของเอกสาร ตำราที่ใช่ประกอบการค้นคว้ามาก

✓ ประเด็น จำปาไทย (๒๕๒๕ : ๑๕๔-๑๖๑) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาที่นิสิตต้องการให้เกิดมีขึ้น โดยคำถามปลายเปิดพบว่า ลักษณะที่นิสิตมีความต้องการสอดคล้องกัน ตั้งแต่ ๔ ภาควิชาขึ้นไป มีดังนี้คือ

๑. ด้านเนื้อหาวิชา ต้องการ

- ๑.๑ เน้นหนักไปในด้านการนำไปใช้
- ๑.๒ ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ
- ๑.๓ มีความลึกซึ้งในสาขาวิชา
- ๑.๔ สอดคล้องตามสาขาวิชาที่เรียน
- ๑.๕ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทย

๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องการ

- ๒.๑ ศึกษาด้วยตนเองโดยมีอาจารย์แนะนำ
- ๒.๒ อภิปรายเพื่อแก้ปัญหา
- ๒.๓ นิสิตมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนและร่วมในการเรียน

- ๒.๔ บรรยายภาคทฤษฎี
- ๒.๕ นำทฤษฎีไปใช้แก้ปัญหา (ปฏิบัติจริง)
- ๒.๖ มีการสอนหลายรูปแบบ
- ๒.๗ สอนทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ
๓. ห้องสมุด ต้องการให้
  - ๓.๑ เจ้าหน้าที่บริการด้วยความเต็มใจ มีมนุษยสัมพันธ์
  - ๓.๒ มีหนังสือ วารสาร จุลสารมากพอกับความต้องการของนิสิตนักศึกษา
  - ๓.๓ มีหนังสือใหม่ ๆ ทันสมัย
  - ๓.๔ อากาศถ่ายเทสะดวก เย็นสบาย
  - ๓.๕ มีหนังสือเพียงพอโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นภาษาไทย
  - ๓.๖ สภาพหนังสือเป็นระเบียบเรียบร้อย
๔. คณาจารย์ผู้สอน ต้องการให้
  - ๔.๑ เป็นกันเองกับนิสิต
  - ๔.๒ มีความรู้สูงทั้งเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
  - ๔.๓ ยอมรับความคิดเห็นของนิสิต
  - ๔.๔ ยุติธรรม มีคุณธรรม
  - ๔.๕ ถ่ายทอดความรู้ได้
๕. ค่านิยมและบุคลิกภาพของเพื่อนนิสิต ต้องการให้
  - ๕.๑ มีความจริงใจ
  - ๕.๒ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
  - ๕.๓ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
  - ๕.๔ ร่วมทำงานกับผู้อื่นได้
  - ๕.๕ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
  - ๕.๖ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

จากสรุปผลการสัมมนาเรื่อง "แนวทางการจัดแล
ประเทศไทย" ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๑
(๒๕๒๒ : ๑๔๔-๑๕๔) สรุปความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งเป็นคณาจารย์ระดับอุดม

ศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิไคว่

ในค่านลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่าอาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษาในปัจจุบันมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาชีพของตนอยู่ในเกณฑ์พอใช้หรือค่อนข้างดี ส่วนความสามารถในด้านการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนและการให้คำปรึกษาแนะนำแก่นิสิตนักศึกษาทั้ง ๓ ประการนี้ ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นเห็นว่าอาจารย์ทั่วไปยังมีคุณภาพปานกลาง

✓ ในด้านการเรียนการสอนนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่าไม่ควรเน้นภาคทฤษฎีและความรู้เพื่อพัฒนาเอกัตบุคคลโดยเฉพาะนั้นคือ ควรมุ่งผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ การเรียนการสอนในแต่ละสาขาควรเน้นในเชิงปฏิบัติคือ ให้นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในสังคมไทยและการสอนควรมุ่งส่งเสริมทางคานอุปนิสัยและอารมณ์ด้วยไม่ควรมุ่งเฉพาะแต่ทางคานวิชาการเพียงฝ่ายเดียว

สำหรับผลการประชุมกลุ่มเฉพาะสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สรุปไคว่ในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การควบคุมคุณภาพการสอนไม่ได้ตรงตามแนวที่หลักสูตรกำหนดไว้ ชาคคลนอนุปกรณและเครื่องมือที่ช่วยในการวิจัยค้นคว้า เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะวิธีการสอนของอาจารย์หย่อนประสิทธิภาพ การสอนยังเป็นแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ คุณภาพของผู้สอนยังอยู่ในฐานะผู้เคยรับมาอย่างไร ก็ถ่ายทอดคองนั้นยังไม่คนควาอย่างจริงจิง อาจารย์ผู้สอนไม่ทราบความมุ่งหมายของสาขาวิชาที่สอน ผู้บริหารจิวางอาจารย์ผู้สอนไม่ตรงกับควมถนัดของอาจารย์ระบบการบริหารระบบวิชาการ และระบบบริการไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดหลักสูตรและการสอน ค่าร่าที่ใช้ค้นควาเพิ่มเติมมีน้อย บางครั้งชาคคุณภาพในแง่ที่สอดคล้อง (relevant) กับที่ประเทศไทยต้องการ

จากผลงานวิจัยของท่านต่าง ๆ ที่ไคว่ศึกษามาสรุปไคว่ ลักษณะและบทบาทที่ดีของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษานั้น นอกจากจะทองเป็นผู้ที่มีลักษณะต่าง ๆ ตามที่ไคว่กล่าวมาแล้ว ลักษณะที่สำคัญอันหนึ่งที่จะได้รับการเน้นอย่างยิ่งคือ วิธีการสอนของอาจารย์

เกสทิน (Kestin ๑๙๖๓ : ๔๑๙) กล่าวว่า "การสอนไม่ใช่การโอนย้ายความรู้หรือความเข้าใจจากสมองของผู้สอนไปสู่สมองของผู้เรียน และกล่าวว่าการเรียนรู

ความรับผิดชอบและความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้และคงอยู่ในตัวผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้ทำงานอย่างหนักด้วยตัวของเขาเอง ผู้สอนไม่สามารถที่จะไปนำความรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนมาไว้เสียเอง"

นอกจากนั้น กาเลน เอ็ม เจเนกเซล่า (Galen M.Jenekselá ๑๙๗๔ : ๑๗๓) กล่าวว่า

ผู้สอนที่ดีควรที่จะกำหนดวิชาของตนบนหลักการของความต้องการและบุคลิกภาพของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน คือจะตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดยพยายามปรับการสอนของตนเองอยู่เสมอ โดยผู้สอนอาจจะใช้หลักการของ MBO (Management by Objective) เพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ที่สุด พยายามสร้างความกระตือรือร้นให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยรวมเอาวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ของวิชา และของผู้เรียนมาผสมผสานกัน คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเนื้อหาวิชาและโครงสร้างของวิชา ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ผู้เรียนและผู้สอนควรที่จะทำงานร่วมกันเพื่อที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

สรุปแล้วผู้สอนที่ดีนั้นควรจะเป็นคนที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน โดยการเป็นผู้คอยกระตุ้นและชี้แนะให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรจะทำตัวเป็นผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) คือพยายามให้ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน พยายามที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองโดยผู้สอนเป็นผู้คอยช่วยเหลือจกประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศนั้น แมคโคบีและแจคลิน (Maccoby E.E. & Jacklin C.N., ๑๙๗๔ : ๑๓๓) ได้ศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาโดยคร่าว ๆ แล้ว ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในทุก ๆ มิติที่วัด โดยเฉพาะเรื่องความสามารถต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณากายาจุดแล้วพบว่า มีข้อโต้แย้งที่ชี้ให้เห็นว่าน่าจะมีการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและสวนที่ต่างนั้น จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของหญิงที่มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ เป็นผู้ที่มิมีลักษณะไม่นิ่งเฉย (active)

และรักษาสีทธิ (assertive) สามารถที่จะควบคุมตนเองได้ ควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะมากกระทบตนเองได้ มีความรับผิดชอบสูงและมีจริยธรรมสูง ซึ่งถ้าผู้หนึ่งมีลักษณะเช่นนี้แล้วจะมีลักษณะเด่นกว่าผู้ชายในแง่ของลักษณะเชิงปัญญา

มอริสัน (Morrison ๑๙๘๑ : ๒๐๒๒ - A) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางวิชาการ (Academic Environment) ในอุดมคติกับสภาพที่เป็นจริง และศึกษาระดับความพึงพอใจในเรื่องนี้ด้วย โดยศึกษาจากนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีและนิสิตนักศึกษาปริญญาโทที่มีอายุเกิน ๒๕ ปี ของมหาวิทยาลัยมิสซูรี-โคลัมเบีย และมหาวิทยาลัยมิสซูรี-แคนซัส วิธีการโดยให้นักศึกษาแต่ละคนตอบแบบสอบถามแบบซีแมนติกดิฟเฟอเรนเชียลของเพอวิน (Pervin) เพื่อที่จะวัดความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างการรับรู้ที่เป็นอุดมคติกับที่เป็นจริง หลังจากนั้นให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางวิชาการ พบว่าไม่มีความแตกต่างของการรับรู้ทางด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการระหว่างเพศ ระดับชั้นปี และวิทยาเขตที่ต่างกัน สำหรับความพึงพอใจพบว่าระดับชั้นปีเป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีผลบ่งชี้ว่า นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความพึงพอใจสูงกว่านิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ

กาเลียริคิส (Galiouridis ๑๙๘๑ : ๓๓๘๘ - A) ได้ศึกษาการรับรู้ด้านความพึงพอใจของนักศึกษานานาชาติที่ศึกษาใน University of Alabama ในด้านวิชาการ ส่วนตัว สังคม และการเงิน พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเพศชายและเพศหญิง

แกลโล (Gallo ๑๙๗๗ : ๕๗๖ - A) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาต่อลักษณะของสิ่งแวดล้อมใน University of Southern Illinois) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความแตกต่างของการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา ในทัศนะที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย โดยจำแนกตามเพศ สถานภาพการสมรส อันคัมคะแนนเฉลี่ย พบว่าความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มนิสิตนักศึกษาชายและหญิง จากการวิเคราะห์รวมพบว่า นิสิตนักศึกษาหญิงมีความไม่พึงพอใจมากกว่านิสิตนักศึกษาชาย

ชโรเคอร์ (Schroeder ๑๙๓๘ : ๖๔๗๑ - A) พบว่านิสิตนักศึกษาที่
ไคอันคัมคะแนน (grade) ต่างกันมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน
กันอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีอาชีพต่างกันใน
เบคเกอร์ (Becker ๑๙๖๒ : ๒๗-๔๖) โทกล่าว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลที่
ต่างอาชีพกันนั้นสามารถมองได้ ๕ ประเด็น คือ

๑. ลักษณะงานที่เป็นเชิงสติปัญญา (Intellectual) คือ อาชีพบางอาชีพ
จะต้องใช้ความสามารถเชิงสติปัญญาและความรับผิดชอบสูงกว่าบางอาชีพ
๒. ลักษณะงานที่เน้นการปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ (Practical) คือ บาง
อาชีพเน้นในด้านการปฏิบัติมากกว่าวิชาการ
๓. ลักษณะงานที่มีการจัดระบบระเบียบภายในซับซ้อน (Organized
Internally)
๔. มีเทคนิคพิเศษ (Technique)
๕. ลักษณะที่เห็นแก่ผู้อื่นหรือสังคมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง
(Altruism)

สรุปแล้วในเรื่องของความแตกต่างระหว่างเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อ
พิจารณาโดยรวม ๆ แล้วจะไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาในบาง
จุดอาจจะมี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญได้

ตอนที่ ๔ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางวิชาการ

เนื่องด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญ
เฉพาะสาขาวิชา การค้นคว้าวิจัย และเพื่อยกระดับวิชาชีพ กับสร้างความเป็นผู้นำทาง
วิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในลักษณะการค้นคว้าวิจัย และการเสาะแสวง
หาความรู้อย่างลึกซึ้ง ในเฉพาะค่านั่นถือได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญของการศึกษาระดับนี้

เป้าหมายของการศึกษาระดับนี้คือการให้บัณฑิตมีความเป็นนักวิชาการและนักวิชาชีพ
ชั้นสูง ฉะนั้นการจัดการศึกษาระดับนี้จึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการค้นคว้าศึกษาวิจัย
ด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยมีอาจารย์เป็นผู้แนะแนวทาง แดงการที่จะทำให้ผู้เรียนประสบผล
สำเร็จมากน้อยเพียงใดในการศึกษาระดับนี้นั้น การบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
ที่จัดให้แก่บัณฑิตศึกษาก็นับว่ามีส่วนเอื้ออำนวยต่อการศึกษานิสิตนักศึกษาในระดับนี้
เป็นอย่างมาก เพราะการบริการทางวิชาการต่าง ๆ เช่น การบริการของห้องสมุด
การดำเนินงานต่าง ๆ ของคณะ/ภาควิชา หรือมหาวิทยาลัย เหล่านี้ถือว่ามีผลสำคัญ
เพราะงานดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่อบัณฑิตศึกษา

ในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้น การบริการทางวิชาการที่สำคัญและจำเป็น
มากที่สุดคือ ห้องสมุด เพราะการศึกษาในระดับนี้เน้นเพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้เป็นผู้มีภูมิปัญญา
เป็นนักค้นคว้าวิจัย นักวิชาการ นักบริหาร และผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง (อำไพ สุจริตกุล
๒๕๒๔ : ๑๔๑) ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องค้นคว้าและศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างมาก
และแหล่งที่จะช่วยผู้เรียนให้สามารถค้นคว้าได้เป็นอย่างดีก็คือ ห้องสมุด ห้องสมุดมี
ความสำคัญต่อการเรียนการสอน ดังที่คณะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง (๒๕๒๑ : ๕-๖) ได้สรุปความสำคัญและประโยชน์ของห้องสมุดไว้ว่า

การศึกษาในปัจจุบันมุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาและค้นคว้าจาก
แหล่งต่าง ๆ มาเพิ่มพูนความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการศึกษาในระดับปริญญาแล้วถือว่าความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียน
ยังไม่เป็นการพอเพียง เพราะวิชาการต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ก้าวหน้าอยู่
ตลอดเวลา แหล่งสำคัญที่บัณฑิตศึกษาจะค้นคว้าได้คือ ห้องสมุด ห้องสมุด
จึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการศึกษานิสิตนักศึกษาอย่างยิ่ง เพราะ
ห้องสมุดเป็นสถานที่รวมแห่งวิทยาการต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาจะเข้าไป
ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาตามความสนใจอันจะช่วยให้เป็น
คนทันสมัย รักการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษา
ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ห้องสมุดเป็นสถานที่ที่มีหน้าที่ให้บริการทางวิชาการอย่างแท้จริงดังที่
เกลแฟนด์ (Gelfand อ้างใน James Thompson ๑๙๙๔ : ๑๐-๑๑) ได้กล่าวไว้

ในหนังสือ University Libraries for Development Countries ว่า
"บทบาทขั้นพื้นฐานของห้องสมุดคือ ห้องสมุดไม่ได้เป็นแค่เพียงแหล่งเก็บหนังสือ ซึ่งมี
ห้องอ่านหนังสือคอยเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือที่มีพลังของการศึกษา"

นอกจากนั้น นวนิตย์ อินทรามะ (๒๕๑๒ : ๑๔-๑๕) ได้ให้ความเห็นว่า
ห้องสมุดยังมีส่วนช่วยปลูกฝังนิสัยของผู้ใช้ห้องสมุดให้รู้จักอ่านหนังสือและศึกษาค้นคว้า
ด้วยตนเอง ดังนั้นห้องสมุดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสถาบันการศึกษาทุกประเภทโดย
เฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาชั้นสูงระดับมหาวิทยาลัย

หลุยส์ ราวน์ วิลสัน (Louis Round Wilson ๑๙๖๖ : ๒๔๒) กล่าวถึง
ห้องสมุดว่า ควรจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

๑. ห้องสมุดจะต้องช่วยมหาวิทยาลัย โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งความรู้คอยการ
เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้
๒. ห้องสมุดจะต้องช่วยมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการขยายวงความรู้ออกไป
อย่างกว้างขวาง โดยการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการสอนและการค้นคว้าอย่างพร้อมมูล
๓. ห้องสมุดจะต้องจัดบริการไว้อย่างเพียงพอสำหรับนิสิตนักศึกษาและอาจารย์
โดยมีศูนย์กลางที่เหมาะสมมีทรัพยากรและบุคลากร ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมแล้วเป็นอย่างดี

สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงษ์ (๒๕๑๕ : ๑๕) กล่าวว่าประเทศที่เจริญแล้วจะสามารถ
ประเมินคุณค่าของการสอนในมหาวิทยาลัยได้จากหนังสือและอุปกรณ์การอ่านที่มีอยู่ใน
ห้องสมุดของสถาบันการศึกษานั้น เพราะในการสอนแต่ละวิชาไม่ว่าในคณะใดจะต้อง
อาศัยหนังสือเป็นรากฐานในการศึกษาและค้นคว้าวิจัยทั้งสิ้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงเป็น
แหล่งค้นคว้าวิชาความรู้ทุกแขนงวิชาที่มีการสอนในมหาวิทยาลัย

คานบรณารักษ์นับว่ามีความสำคัญเช่นกัน ในการบริการเกี่ยวกับห้องสมุด
นวนิตย์ อินทรามะ (๒๕๑๖ : ๓๒๒-๓๒๓) กล่าวถึงหน้าที่และบทบาทของบรรณารักษ์ว่า
ควรจะเป็นดังนี้

๑. ช่วยนิสิตนักศึกษาในการใช้ห้องสมุด โดยจัดหาเครื่องมือทางการค้นคว้า
ให้บริการทางบรรณานุกรมและจัดสถานที่พิเศษสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับสูงและผู้ที่ทำวิจัย

๒. ทราบหลักสูตรและความสนใจส่วนตัวของอาจารย์แต่ละท่าน ตลอดจน การกำหนดงานของอาจารย์แก่นิสิตนักศึกษา

การบริการทางวิชาการเกี่ยวกับค่านห้องสมุดแก่นิสิตนักศึกษาได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

ฉพิศร กฤตติกากุล (๒๕๒๑ : ๒๑๗-๒๒๐) ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและความ ต้องการต่าง ๆ ของนิสิตบัณฑิตศึกษาในการใช้ห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี ๒๕๑๘ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าในด้านที่เกี่ยวกับหนังสือ วารสาร และวัสดุอื่น ๆ นั้น นิสิตเห็นว่าควรต้องเพิ่มจำนวนให้มากขึ้น ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ส่วนปัญหาการบริการห้องสมุดนั้นนิสิตเห็นว่าควรขยายเวลาทำการห้องสมุดให้มากขึ้น ทั้งในวันราชการและวันหยุด ควรจัดบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์มาทำงาน เพื่อจะได้จัดบริการห้องสมุดให้ตรงกับความต้องการของนิสิตได้

สุภาภรณ์ สังข์ศรี (๒๕๒๒ : ๑๑๘-๑๒๑) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ที่มีต่อการบริการของห้องสมุดสถาบัน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาเห็นว่าจำนวน หนังสือและวารสารที่ให้บริการศึกษาคนควาและวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็น ภาษาไทยมีไม่เพียงพอกับความต้องการ นักศึกษาเสนอแนะให้ห้องสมุดจัดหาหนังสือ วารสารให้ทันสมัย และทันต่อความต้องการให้มากขึ้น และเห็นว่าควรขยายเวลาเปิด บริการให้มากขึ้นด้วย

วนิดา จินตนาบุรินทร์ (๒๕๒๓ : ๑๑๘-๑๒๒) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลาง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นพ้องกันว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการศึกษามาก ผลการวิเคราะห์สภาพภูมิปัญญาการใช้ห้องสมุดคานต่าง ๆ ปรากฏว่าโดยเฉลี่ยแล้ว นักศึกษามีความพอใจปานกลางเกี่ยวกับค่านอาคารสถานที่ หนังสือและวัสดุการอ่านอื่น ๆ เครื่องมือช่วยค้นคว้าวัสดุและบริการการอ่าน บุคลากร ระเบียบข้อบังคับและการให้บริการ นักศึกษาเสนอแนะให้เพิ่มจำนวนหนังสือภาษาไทย ปรับปรุงบริการจองหนังสือ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าและการประชาสัมพันธ์ของห้องสมุด

สรุปแล้วห้องสมุดถือได้ว่าเป็นแหล่งที่จะให้การบริการทางวิชาการแก่นิสิตนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาได้มากที่สุด ฉะนั้นการจัดการเกี่ยวกับห้องสมุดจึงนับว่ามีความสำคัญมาก

ห้องสมุดควรจะต้องมีหนังสือ วารสาร เอกสารจำนวนมาก และทันสมัย มีการบริการ ให้แก่นิสิตนักศึกษาโดยบรรณารักษ์ เพื่อช่วยในการค้นคว้าของนิสิตนักศึกษา เช่นบริการ คอบค้ำถามและช่วยการค้นคว้า บริการคานรวบรวมบรรณานุกรม เป็นต้น

✓ **ว็อดกา เพทส์คินา (๒๕๒๔ : ๔๑)** กล่าวว่างานบริการและสวัสดิการนิสิต นักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาขณะ ศึกษาอยู่ในสถาบันเป็นส่วนที่ประสานระหว่างชีวิตนอกห้องเรียนและในห้องเรียน ทำให้ เป็นส่วนส่งเสริมการศึกษา... ช่วยส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ ทำให้ เห็นชีวิตในแนวกว้าง สร้างทัศนคติที่ดีและอาจจะมีผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียน ของนิสิตนักศึกษาเหล่านั้นด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ไบรแอน (Bryan ๑๙๕๘ : ๓๙๗๒ - A) ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนกับความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย โดยศึกษากับนักศึกษา มหาวิทยาลัยออริกอนสเตท (Oregon State University) ปี ค.ศ. ๑๙๕๕-๑๙๕๖ จุดประสงค์เพื่อจะหาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาต่อสิ่งแวดล้อม ของมหาวิทยาลัยทั้งหมด ๕ มิติ คือ สิ่งที่มาวิทยาลัยจัดให้ (Compensation) การสังคมในมหาวิทยาลัย (Social Life) สภาพการทำงาน (Working Conditions) ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (Recognition) คุณภาพการศึกษา (Quality of Education) กับผลสัมฤทธิ์การเรียนซึ่งพิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ย พบว่าคะแนน เฉลี่ยและความรู้สึกพึงพอใจของนิสิตต่างเป็นอิสระต่อกัน

และจากผลการวิจัยของ ฮาร์ทเน็ตและแคทซ์ (Hartnett and Katz ๑๙๕๗ : ๖๔๖-๖๖๔) พบว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างคณาจารย์และบัณฑิตวิทยาลัยกับนักศึกษา ในทัศนะของนักศึกษาส่วนใหญ่ถือว่ามีความสำคัญที่สุดต่อคุณภาพของประสบการณ์ของนักศึกษา และนักศึกษาจำนวนมากระบุว่า เขาได้รับความผิดหวังในประสบการณ์ที่เขาได้รับขณะศึกษา อยู่ในบัณฑิตวิทยาลัย ฮาร์ทเน็ตและแคทซ์กล่าวว่า ทั้งนี้เพราะบัณฑิตวิทยาลัยได้ละเลยใน การจัดสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา สมรรถนะความเป็นปราชญ์และความเป็น นักวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา เช่น ไม่ส่งเสริมสมรรถภาพในการคิดจินตนาการ การ

คิดใคร่ครวญ ทักษะการสืบสวนสอบสวน ทักษะในการประสานงาน ความมั่นคงทางอารมณ์
 แรกกลับไปบีบบังคับให้เชื่อมั่นเฉพาะ "กลุ่มความคิดเดียว" สร้างความโดดเดี่ยว ความ
 กังวลใจ ความสับสนในบทบาทและความรู้สึกไม่อบอุ่นใจ เป็นคนต่างถิ่น ในขณะที่บัณฑิต
 วิทยาลัยมีข้อมูลเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาที่ตนรับเข้ามา แต่นิสิตนักศึกษาเองกลับขาดข้อมูล
 ความเข้าใจในบัณฑิตศึกษา ผลการศึกษาของนักศึกษามัธยมศึกษาวิทยาลัยจึงไม่เป็นที่น่าพอใจนัก

สรุปแล้วการบริการทางวิชาการแก่นิสิตศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความสำคัญ
 ในการที่จะเป็นส่วนเอื้ออำนวยให้นิสิตศึกษาประสบความสำเร็จและได้พัฒนาไปตามจุด
 มุ่งหมายของการศึกษาระดับนี้ที่ใดก็ตั้งไว้

ตอนที่ ๕ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างอาจารย์
 กับนิสิตนักศึกษาและระหว่างนิสิตศึกษาค่อยกันเอง

นอกจากปัจจัยทางด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริการทาง
 วิชาการแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยให้การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
 บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ก็คือ ความสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างอาจารย์กับนิสิต
 นักศึกษาและระหว่างนิสิตศึกษาค่อยกันเอง ในเรื่องนี้ได้มีผู้ที่ศึกษาอยู่หลายท่านที่
 สนับสนุนว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก

✓ รอคเนย์ ฮาร์ตเน็ต (Rodney T. Hartnett) (อ้างจาก กานคา ณ ถลาง
 และคนอื่น ๆ ๒๕๒๓ : ๕๘) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาทางวิจัยระดับผู้ใหญ่ (Senior Research
 Psychologist) กล่าวว่าการศึกษานิสิตบัณฑิตศึกษาพบว่า ผู้คนทั้งหลายเข้าใจ
 กันว่านิสิตนักศึกษาเหล่านี้มีความพร้อมถึงวุฒิภาพแล้วเป็นความเข้าใจผิด ที่จริงนิสิตเหล่านี้
 ต้องการที่พึ่งทางใจมาก และขาดมากด้วย เพราะฉะนั้นเขาต้องพึ่งพาอาศัยอาจารย์
 มากเหลือเกิน นิสิตเหล่านี้ตอบมาในแบบสอบถามของฮาร์เน็ตว่า ประสิทธิภาพของการ
 ศึกษาของเขาขึ้นอยู่กับประการแรกที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขากับอาจารย์
 ที่ควบคุมดูแลเขาอยู่

✓ อ่ำไพ สุจริตกุล (๒๕๒๓ : ๑๔๖) ก็ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตบัณฑิต
 ศึกษากับอาจารย์โดยการให้คำแนะนำปรึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
 ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ระหว่างนิสิตศึกษากับอาจารย์ในฐานะผู้เสมอกันทั้งในและนอก

เวลาเรียนจะช่วยเพิ่มพูนคุณภาพของนักศึกษาในด้านความคิด ความเป็นอิสระทางวิชาการ ตลอดจนความมั่นใจในภูมิปัญญาของตนเองและจะเป็นพลังส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่นักศึกษาในการก้าวขึ้นเป็นนักวิชาการชั้นสูง ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ วิจิตร สินสิริ (๒๕๒๑ : ๕) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์จะนำไปสู่การสร้างอารมณ์ที่มั่นคง มีเหตุผล วุฒิภาวะ สร้างสัมพันธภาพและความก้าวหน้าในชุมชนได้

✓ แอนน์ เคียฟเฟอร์ แบรกก์ (Ann Kieffer Bragg ๑๙๗๖ : ๒๔-๒๖) กล่าวว่าบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาจะพัฒนาไปไคควยกันนี้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา

✓ จากการศึกษาของโคแกน (Cogan ๑๙๕๗ : ๑๓๕-๑๓๘) พบว่าความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาจะทำให้การเรียนของนิสิตนักศึกษาคืบขึ้น ยิ่งอาจารย์และนิสิตนักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากเท่าใด นิสิตนักศึกษาจะสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้สูงถึงขีดสุดได้มากเพียงนั้น และลักษณะความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาจะมีอิทธิพลต่อความสนใจในวิชาที่เรียนของนิสิตนักศึกษา การที่นิสิตนักศึกษามีความศรัทธาในตัวอาจารย์จะช่วยให้นิสิตนักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน มองเห็นการเรียนเป็นงานประจำซึ่งจะมีผลทำให้ผลการเรียนของนิสิตนักศึกษาคืบขึ้น

✓ ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน อาไฟ สุจริตกุล (๒๕๒๓ : ๑๔๕) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าการศึกษาระดับสูงชั้นมัธยมศึกษาจะเน้นหนักไปในการเรียนรู้เฉพาะตนในเชิงวิชาการมากกว่าในความสัมพันธ์จากกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อทุ่มเวลาให้แก่การศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างเต็มที่ แต่การสังสรรค์ระหว่างนิสิตนักศึกษาต่างคณะต่างแผนกวิชาอาจจะช่วยทำให้เกิดแนวคิดที่กว้างไกลและมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างวงวิชาการได้มากขึ้น จะช่วยให้นิสิตมหาวิทยาลัยเป็นผู้รอบรู้ได้ทางหนึ่ง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ วิจิตร สินสิริ (๒๕๒๑ : ๕) ที่กล่าวว่า การที่นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยได้ เสวนา สังสรรค์กันระหว่างนิสิตนักศึกษาสาขาต่าง ๆ การได้เรียนรู้ความคิดอ่าน การได้อภิปรายทั้งทางสังคมและวิชาการ จะทำให้นิสิตนักศึกษามีความคิดกว้างขวางขยายแค้นแห่งความรู้ออกไปอีก

✓ เฟลด์แมน (Feldman, Kenneth A. อ้างใน วัลลภา เทพหัสดินา ๒๕๒๓ : ๖๓) กล่าวว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษา คือ

๑. เป็นกลุ่มที่จะประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่สังคมมหาวิทยาลัย ทำให้ นิสิตนักศึกษารู้ว่า ตนเองประสบความสำเร็จในค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง
๒. เป็นกลุ่มที่จะสนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายทางพุทธิปัญญา ของการศึกษาในมหาวิทยาลัย
๓. เป็นกลุ่มที่สนับสนุนสนองอารมณ์ จิตใจ และความต้องการของนิสิตนักศึกษา ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับของอาจารย์ ห้องเรียนและมหาวิทยาลัย
๔. เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้ และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน การสมาคม และการทำงานกับคนที่ภูมิหลังแตกต่างกันได้
๕. กลุ่มเพื่อนอาจจะช่วยยุยงให้มีการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ในกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงของนิสิตนักศึกษาหรือ ในทางกลับกัน กลุ่มเพื่อนก็อาจจะช่วยกันซำรงรักษาสภาพที่คงเดิมไว้ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรก็ได้
๖. นักศึกษาที่เรียนไม่ค่อยดีหรือมีความผิดพลาด กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เขา เลือกลงทางออกทางอื่นหรือช่วยให้เขามีภาพพจน์ในทางบวก....

✓ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเองมีความสำคัญมาก ดังที่ วัลลภา เทพหัสดินา (๒๕๒๓ : ๖๓) กล่าวว่าการปฏิสัมพันธ์ในหมู่นิสิตนักศึกษาจะ ก่อให้เกิดความอศทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ เกิดความนับถือซึ่งกันและกัน และนอกจากนั้น กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่สนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้นักศึกษาบรรลุเป้าหมายทางพุทธิปัญญา ของการศึกษา เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน และยังอาจจะช่วยยุยงให้มีการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือ ประสบการณ์ใหม่ด้วย

จากแนวคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยได้รวบรวมและเรียบเรียงเสนอ ในบทนี้เห็นได้ว่าปัจจัยทางค่านิยมและการเรียนการสอนมีความสำคัญแทบจะ กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก ส่วนปัจจัยทาง ค่านิยมบริการทางวิชาการและค่านิยมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาและ ระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเองเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้การศึกษาของนักศึกษารุด

ผลตามจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงจะเน้นปัจจัยด้านหลักสูตรและด้านการเรียนการสอนมากกว่าปัจจัยด้านการบริการทางวิชาการ และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาและระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง

ศูนย์วิทยพัธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย